

ЛИТВАДА ХЭНН НЕМЕЦКО-ФАШИСТСКА ХОРОТО ААШАНУУД

Немецко-фашистка эзэмдэгшэй хээн хорото муухай аашанууд тухай үшөө нэгэ хуудаһан тэдэнэй зэмлэлгын актда бөшгөдбэ. Мүнөөдэр Литовско ССР-эй газар дээрэ хээн хорото аашанууд тухай немецко-фашистка булимтарагшад болон тэдэнэй туһамаршад хээн хорото муухай аашануудыг тэдоруулха ба мүрдэхэ тухаа Гүрэнэй Онсо эрхэтэ Комиссини мэдээсэл тун-кагланабди.

Гэмтэ эдэ хэрэгүүд комиссар шалгагдаа. Тэрэ комиссида Литовско олонийтын алдарт тү-вөөдэгшэд оролсоһон байха юм. Немецко-фашистка хоротон ха-лаа өөһөдүнгөө гэмтэ хэрэгүүдэй мүр сараае нюуха гэжэ дэмьс бэдээ. Улаан Арми болбол тэдэ-ниэ эрид шууд сохижо Литва-һаа нампаһан байна. Тийхэдэ гитлеровецүүд гэмтэ хэрэгүү-дэйнгөө мүр сараанай баримта-нуудыг ариалгажа үрьдөөгүй. Не-мецко-фашистка алууршад гя-раар Литвагай хэдэн зуу мян-гад гражданинууд үгы хэгдээ. Үшөө хэдэн зуу мянган ба мил-лион хүнүүд ниггэжэ алаха гэ-жэ бэлдэһэн байба. Гитлерове-цүүд литовско арадай нилээд хэ-дэн хубине хүсөөр үгы хэгэ гэ-жэ бодобол байгаа. Литовско республикын орондо «Остланд» гэнэн германска провинци бай-гуулха тухай гитлеровскэ зонхи-логшодой бэлдэһэн программань иймэ байгаа. Немецкэ энэ про-винцид хэлэн мянгад немецүү-дыг—ийд баядыг, полипейскэ-нүүдыг, таряашадыг олоорынь нүүлгэха гэжэ бэлдэһэн ба эхил-бэшигэ байха юм. Литовско арадта айхабтар ехэ аюул ту-даад байгаа гэжэ элнэ болоһон немецкэ документүүд дээрэһээ мэдэгдэнэ. Рейхсминистр Розен-бергын захиралнуудыг дүүргэжэ. Литвагай генеральна комиссар фон Рентельн гэгшэ литовскэ таряашадай газарынь буляжа абаад, тэрэниг немецкэ помещи-гууд ба немецкэ кулагуудта үгэ-жэ гэнэн программа зохёгоод байба. Хүсэдбэшэ мэдээнэй ёһоор 1942 оной намар болтор 16.300 немецкэ бүлэнэр Германияһаа Лит-вада зөөгдэһэн байна.

Литва болбол немецүүдэй «ажа амьдаралай дайхань» болохо ёһо-той байгаа ха. Тэрэнэй тулада гитлеровецүүд тэрэ газарыг ли-товско арадай үхэлэй дайда болго-һон байха юм. Тэдэнэр халаа ажабайдалда, сүлөөтэ ажалда, өгэ шүхалань—литовско арадай культурада хамаатай хамаг бү-хы юмыг саг үргэлжэ ба тү-сэбтэйгөөр үгы хээ.

Гитлеровецүүд болбол Литвагай арадуудай национальна культу-рада тусхай ехэ зэбүүрхэлтэй-гээр хандаһан байна. Тэдэнэр халаа литовско, ородой, еврейн, польско гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудыг, литература ба ис-кусствын бүхы памятникүүдыг, бүхы музей ба библиотекэнүүдыг хоротойгоор доромжолон һанлар-гаа. Тэдэнэр университетүүд, институтууд болон һургуулинуудыг хаһан байба. Тэдэнэр литов-

ско хэлыг хабшажа мүшхэдэг байгаа.

Гитлеровецүүд болбол хүдэлжэ байһан эмхи зургаануудыг ба Литвагай арадуудай культурын памятникүүдыг гансахан үгы хэгэ тэдэ бэшэ, харин Литвадаху эдэ арадуудай культура ажа-байдалыг нэргээн бодхоохо ба саашадань үргэлжэлүүлхэ алн бүхы аргаболомжынь үгы хэгэ гэнэн зорилго өөрынгөө урда та-биһан байха юм.

Немецкэ эзэмдэлгын гурбан жэлэй турша соо хэдэн зуу мян-ган хүнүүд алуулагдаа. Неме-цүүд эндэ хэгэ мүшхэдөө үлдэхэдли гэжэ һанаһан бай-гаа. Бүхы арад зонинг удаа да-раагаар үгы хэгэ ябадал тэдэнэй түсэбтэ оролсоһон юм. Хүн зо-ниг олоорынь алаха тэдэнэй арга-нуудыг мэдэнбди. Тэдэнэр буудажэ, газуудаар хэрлөжэ ба бүтөөжэ аладаг. Тэдэнэр үлэн туранха байлгажа, халлабарита үбшэн тахал тараажа хүнүүдыг шитээрн аладаг.

Төөд Улаан Арми болбол Лит-вае немецүүдхээ сөбөрлөжэ, ли-товско арадыг абаараа. Литвада хээн гарза хохиолнууд ехэ. Немецкэ эзэмдэгшэдэй тамалжа алаһан хүнүүдыг һөөргөн бу-саахагүйш, национальна культу-рын хэдэн олон памятникүүдыг бултгын бодхоохгүйш. Төөд эрон илотагнай сүлөөлэгдөө, арал-най ажа һууна! Литва болбол советскэ арадуудай бүлэдэ бу-саагдаа, тэрэ хадаа арадуудай хани барисааһы мэдэнэ, тэдэ арадуудай туһаламжыг абажа байна. Арадуудай советскэ хани-барисаа гэшэ Литвагай шарха-нуудаа эдэгээхэ ябадалай, арал-дай ажахыг нэргээн бодхоохо чбалалай үндэһэ бууринь мүн. Литва болбол манай ороной бүхы арадуудтай хамта дайн сэрэгэй урда тээхидэл алли тиймэ ехэ лэбжэлтэтэйгээр агууехэ ажал хүдэлмэрөө саашадань үргэлжэ-лүүлхэ: өөрынгөө ажайлэлтбэ-рине, өөрынгөө хүдөө ажахыг, өөрынгөө культурыг хүгжөөхэ байха.

Немецко-фашистка бузар бу-лайнар хорото муухай аашанууд дайнгаа түлөө дүүрэн амьһаа байһанаа өөһэдөө мэдэжэ байна. Тиймэ дээрэһээ өөрынгөө хорото аашануудай мүр сараае үгы хээ, хүнэй хүүрнүүдыг газар дороһоо малгажа абаад галдаһан байна. Төөд гэмтэ хэрэгүүдэй гэршэ-нүүдын үлдээ. Зэмэтгэниг то-дорчуулагдаа, тэдэнэй нэрэнүү-дын хэлэгдээ. Тэдэниг хар-иусалгаһаань, сүүд ба хатуу хэнхэлтэһээ юуншье абархагүй.

Манай арад болбол Литвада болоһон хорото аашанууд тухай Онсо эрхэтэ Комиссини мэдээсэ-лыг тон ехэ зэбүүрхэлтэйгээр уншаха байха. Арадай зэбүүрхэ-лэй аягань дүүрээ. Немецкэ бу-лимтарагшад үхэжэ тоноло! гэнэн сталинска приказуудай юрөөлтэ үгэнүүдыг арад зоннай этигэл найдабаритайгаар баталан дабтаха.

(«Правды» декабриин 20-ой түрүү бэшгэһээ).

Советскэ Информбюроһоо

Декабриин 19-эй оперативна мэдээнһээ

Декабриин 19-эй туршада Чехословакиин газар дээрэ КОШИЦЕ городһоо зүүгээр ба зүүн-урдуур манай сэрэгүүд ой тайгатай га-зараар дайсанай эсэргүүсэлтэ ба инженернэ хаалтануудыг дабан гаража, ДАВИДОВ, ЦАБОВ, БАЧНОВ, ДАРГОВ, КЕРЕСТУР, НОВОЕ МЕСТО, СИЛВАШ, СЛАНСКА ГУТА, СКАРОШ, НАДОШТЬ, гэдэг һуурин газарнуудыг ба КАЛША гэдэг түмэрзамай станциг эз-лэн абаа. Тэндэ манай сэрэгүүд декабриин 16-һаа 18 хүртэр 2.044 немецкэ ба венгерскэ солдат болон офицернуудыг плендэ абаа. Тийхэтэй нэгэ доро КОШИЦЕ городһоо урдуур ба баруун-урдуур манай сэрэгүүд Чехословакиин газар дээрэ СЕНЬЯ, ПЕ-РИНА, ВИШНИЙ ЛАНЦ, НИЖНИЙ ЛАНЦ, ЖАРНОВ, ТУРНЯ, ДВОРНИКИ, ГРГОВ, ЯБЛОНЦА, СИЛИЦА, БОЗОВА гэдэг һуурин газарнуудыг ба МИГЛЕЦ, ТУРНЯ гэдэг түмэрзамай станцинуудыг байлдаатайгаар эзлэн байна.

МИШКОЛЦ гэдэг венгерскэ городһоо баруун-хойгуур манай сэрэгүүд Чехословакиин газар дээрэ КРАЛИК, МЕХИ, ФИГА, РУ-МИНЦЕ, ВЕСЬНА, РАДНОВЦЕ, ЦАНОВ, ХАНАВА, ИВАНИЦЕ, ЗА-ДОР, ЧИЗ, ЛИНГАРТОВЦЕ, ИЕНЭ гэдэг һуурин газарнуудыг эзлэ-бэ.

Декабриин 18-да болоһон байлдаануудта тэндэ манай сэрэгүүд 1.600 немецкэ ба венгерскэ солдат болон офицернуудыг плендэ абаа.

Венгрийн газар дээрэ ДЬЕНДЬЕШ городһоо хойгуур ба баруун-хойгуур манай сэрэгүүд ОТХАЗХУТА, АЛШОХУТА, ХАСНОШ, ТАР, МАТРАВЕВЕБЕЛИ, ШАМШОНХАЗА, НАДЬ-БАРКАНЬ, ЛУЦИН, НЬИРЕШ гэдэг һуурин газарнуудыг эзлэн абаа.

Фронтын ондоо участогууд дээрэ шухала хубилалта болоогүй.

Декабриин 20-ой оперативна мэдээн

Декабриин 20-ой туршада МИШКОЛЦ гэдэг венгерскэ городһоо баруун-хойгуур манай сэрэгүүд добтолгоо үргэлжлүүлжэ, Чехо-ловакиин газар дээрэ СТАРНА, ТОРНАЛЯ, БЕГИНЦЕ, БАТНА, РИМАВСКА СЕЧ, СУТОР, БЕЛИН, ЯНОШОВЦЕ, ПАВЛОВЦЕ, ГАР-МАЦ, МАТИНОВА, ШИМОНОВЦЕ, ДАРНЯ гэдэг һуурин газарнуудыг ба ТОРНАЛЯ, РИМАВСКА СЕЧ гэдэг түмэрзамай станцинуудыг байлдаатайгаар эзлэбэ. Декабриин 19-дэ тэндэ манай сэрэгүүд 1.010 немецкэ ба венгерскэ солдат болон офицернуудыг плендэ абаа.

Фронтын ондоо участогууд дээрэ шухала хубилалта болоогүй.

Декабриин 19-дэ манай сэрэгүүд 12 немецкэ танк гэмтээһэн ба үгы хэгэн байгаа. Агаарта болоһон байлдаануудта ба зенитнэ артиллерийн буудалгаар дайсанай 6 самолёт унгаагдаа.

★ ★ ★

Мишколц гэдэг венгерскэ го-родһоо баруун-хойгуур манай сэрэгүүд добтолгоо үргэлжлүүл-бэ. Искэ соединениин частнууд үсэд шанга байлдаануудыг хөгжэ, Чехословакиин газар дээрэ Тор-наля гэдэг томо һуурин газар ба түмэрзамай станциг эзлэн аба-һан байна. Тус һуурин газар болбол немецүүдээр ехээр бүхэ-жүүлэгдэһэн ба Слана мүрөө дээрэ тэдэнэрэй хамгаалгын га-зарай үзелнуудай нэгэн байгаа. Манай ондоо частнууд урагнаа дабшажа, Батка гэдэг шоссейн харгинуудай үзэлыг эзлэбэ. Ри-мавска Собота гэдэг городһоо та-бан километрын газарта байһан Яношевце гэдэг тосхой тэрэш-лэн эзлэгдэһэн байха юм. Үдэр соо болоһон байлдаануудта ба-тальон шахуу гитлеровецүүд үгы хэгдэжэ, 6 немецкэ танк болон самоходно ехэ буунууд галдаг-һан ба гэмтээгдэһэн байна. Ма-най нэгэ частин боёнууд 5 по-левой ба зенитнэ ехэ буунуудыг, 6 миномёт болон һэмэ хэрэгсэл-нүүдэй складыг буляан абаа.

◆ Зүүн Пруссида немецкэ яб-ган сэрэгүүд зарим участогуу дээрэ байлдаанда тагнуул хэ-хы нэдээ. Манай түрүү подразде-лениүүд буугай ба цүлөмдөй буудалгаар дайсанг тараан со-

хижо, 100 гаран гитлеровецүү-дыг үгы хэгэ. Советскэ снайпер-нууд хоёр үдэр соо дайсанай 85 солдат ба офицернуудыг хюдаһан байна. Снайпернууд Драгун ба Лопкевич гэгшэд үр сайхын ур-да тээ дайсанай буудалгын пози-цинуудта дүгэ нуугаа түхээрөө. Дайсанай тыһээ хамгаалгын га-зарай түрүү заха тээшэ ошоһон харгы нууга сооһоо элээр хараг-дха байгаа. Үдэр соо пүхэр Драгун табан немецкэ үгы хэгэ, нүхэр Лопкевич гурбыг үгы хэг-һэн байха юм.

Манай авиаци сагай уларилай таагүй байбашыг һаань дайсанай харгы замуудта сохилтоннуудыг хэгэ. Добтолго болоходо Киев ба Альт-Юха гэдэг түмэрзамай станцинууд дээрэ сэрэгэй ашаа-нуудтай хоёр немецкэ эшелон галдагдаа.

◆ 1-дэхи Украинска фронт дээрэ манай агаарай тагнуул фронт шадарай нэгэ түмэрзамай станци дээрэ дайсанай долоон эшелонниг хараа. Советскэ Сю-зай Герой гвардийн капитан Евсюков гэгшын командалга до-ро ябаһан бүлэг штурмовикууд ба гвардийн лейтенант Шокурнов гэгшэдэ мэдэлтэй бүлэг истреби-

тельнууд тус станцида добтолгоо. Хаяһан бомбонуудыг немецкэ сэрэгэй эшелонуудай дунда тэ-хэрэһэн байна. Түймэрэй гал дү-лэн олохон вагонодо аһаа. Түймэр соогуур хүсэтэ тэһэрэлгэнүүд болобо.

Лётчикууд гвардийн ахалагша лейтенант Шаруев ба гвардийн младша лейтенант Зайцев гэгшэд тагнуудта ябахалаа «Фолькс-Вульф-190» гэдэг хоёр немецкэ истребительтэй ушараа. Бэгонж-хон саг соо болоһон байлдаандэ советскэ лётчикууд дайсанай са-моледуудыг хуюулайг унагаа-гаад, өөрынгөө аэродромдо амга-лан мэндэ бусажа ерөһөн байна.

◆ 339-дэхи немецкэ ябган сэрэгэй дивизионһээ Улаан Армиин талада шэлэжэн ороһон солдат Марсель Биль гэгшэ ниггэжэ мэдээсбэ: «Би далайн флотто алба хэгэ байгаа, һаяхан намайг Берлин шадархи Дёбернцтэ эль-гэһэн байна. Тэндэ сугларалгын пункт дээрэ 6 мянган шахуу морягууд байһан юм. Бидэныг зургаан үдэртэ ябган сэрэгэй хэрэгтэ һурганһайнгаа һүү-лэр Либавата эльгээгээ бэлэй. Тэрэ городто гансахан нэгэ үдэр байхаданай дүрбэ дахин агаар-рай тревога болоо һэн. Фронт ошохо автомашинуудта солда-дуудай һуужа байхадань агаар-та ородой самолетууд баһа дахин бии болоод, манай колоннодо атака хэһэн байна. Сэрэгт ехэ мэдэрэл эхилээ. Тэрэ добтолгын эсэстэ манай рото 10 солдаа алуулжа гэгэһэн ба 28 хүнөө госпитальдо эльгээхэ багтай. бо-лоһон байна».

24-дэхи немецкэ ябган сэрэгэй дивизион 31-дэхи полкын 5-дахы ротогоо плендэ абтаһан солдат Эдмунд Кипп гэгшэ ниггэжэ хөө-рэнэ: «Би болбол «Уленхорст» гэдэг транспортна судна дээрэ зенитингээр алба хэгэ байгаа. Һаяхан суднын командыг тараа-гаад, личнэ составыг ябган сэрэгтэ оруулхын зорилгоор При-балтикада эльгээһэн байха юм. Дайчингаа бидэныг далайгаар ябуулаа бэлэй. Порт дээрэ моря-гууд ниггэжэ хэлээ һэн: «Таанар аюултай замда гарахала байнат, таанар Либавата ошобо гэшэт, төөд олохитнай үхэжэ һахаа». Би «Вакке» гэдэг пароходоор ялаб. Манай хойноһоо ябаһан нүгөөдэ транспорт мүн тэрэш-лэн шэнэ нэмэлтэнүүдыг тээгээд ябаһан юм. Либавата 20 мили-дэ арадуудай бомбардировшикууд хоёр транспортланай атака хэг-һэн байна. Манай судныг хоёр бомбо тудад. Бидэнэр 112 хүнөө алуулжа гэгэһэн ба 60 гаран хүнөө хүндөөр шархатуулһан байвабди. Манай пароход ехэхэ-нээр гэмтээгдээ гэгэшыг ябахала болоогүй. Хоёрдэхи транспорт-млай ехэхэн аюула ороо. Тэрэ болбол нэгэхэн бомбын тудалаа шэлгэбэл байна. Тэндэ байһан солдат болон офицернууд бута-даа шахуу үхөө».

БМАССР-ий Верховно Советдай Президиумай Указ

Иркутска медицинскэ институтдай профессорнуудтэ БМАССР-эй габьяата врач гэнэн нэрээрэгэ олгохо тухай

Бурят-Монголд зориулагд мөдцишкэ кадрнууды бэлэдхэхэ талаар гайхамшагта габьяатай байһанай, арад зоние эмнэхэ тушаа эхэхэн туһаламжа үзүүлһөнэй ба научно-шэнжэлэлгын хүдэлмэри хэбэнэй түлөө Иркутска Гүрэнэй медицинскэ институтдай 25 жэлэй ой гүйсэһэнэй дашарамда Бурят-Монгол АССР-эй Габьяата врач гэнэн нэрээрэгэ олгохо гэбэл:

1. БРУКОВЕР Исаак Михайловича—профессор, медицинскэ наукануудай кандидат, медицинститудай директоры научно-хүдэлмэри талаар орлогшо.

2. МИХАЙЛОВ Михаил Павловича—профессор, медицинскэ наукануудай доктор, госпитально терапийн кафедрые дагша.

3. МОЧАЛЫН Николай Захаровича—профессор, медицинскэ наукануудай доктор, факультетскэ терапийн кафедрые дагша.

4. ХОДОС Хамп-Бер Гершоновича—профессор, медицинскэ наукануудай кандидат, нервнэ үбшэнүүдэй кафедрые дагша.

5. ШИЛАЧЕВ Василий Герасимовича—профессор, медицинскэ наукануудай доктор, госпитально хирургийн кафедрые дагша.

БМАССР-эй Верховно Советэй Президиумэй түрүүлэгшэ Г. ЦЫДЕНОВА.

БМАССР-эй Верховно Советэй Президиумэй секретарийн уялгы дүүргэгшэ В. МОНКЕТОВ. Улан-Удэ город. Советдүүдэй Байшан. 1944 оной декабрийн 21.

БМАССР-эй Верховно Советдай Президиумай Указ

Иркутска медицинскэ институтдай профессорнууд ба научна хүдэлмэрилэгшэды БМАССР-эй Верховно Советэй Президиумэй хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Бурят-Монголд зориулагд мөдцишкэ кадрнууды бэлэдхэхэ талаар гайхамшагта габьяатай байһанай, арад зоние эмнэхэ тушаа эхэхэн туһаламжа үзүүлһөнэй ба научно-шэнжэлэлгын хүдэлмэри хэбэнэй түлөө Иркутска Гүрэнэй медицинскэ институтдай 25 жэлэй ой гүйсэһэнэй дашарамда Иркутска медицинскэ институтдай профессорнууд ба научна хүдэлмэрилэгшэды Бурят-Монгол АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха гэбэл:

1. БЕЛЯЕВ Ефраим Израйлевич—профессор, медицинскэ наукануудай доктор—акушерствын бимпекологийн кафедрые дагша.

2. БАШЛУН Мануэл Самойлович—профессор, медицинскэ наукануудай доктор—арһанай-венерическэ үбшэнүүдэй кафедрые дагша.

3. ОРЛОВ Михаил Михайлович—профессор, медицинскэ наукануудай доктор—пропедетическэ клиникын кафедрые дагша.

4. РОМАНОВ Константин Иванович—доцент, медицинскэ наукануудай кандидат—эдүүрэй хамгаалгы эмхидхэхэ кафедрые дагша ба обшэдротельскэ дагша.

5. СОРОБИНА Ася Ильинична—профессор, медицинскэ наукануудай доктор—юрэпхы хирургийн кафедрые дагша.

6. САПОЖКОВ Константин Петрович—профессор, медицинскэ наукануудай доктор—факультетскэ хирургийн кафедрые дагша.

7. ФРАНК-КАМЕНЕЦКИЙ Захар Сергеевич—профессор, медицинскэ наукануудай доктор—индэнэй үбшэнүүдэй кафедрые дагша.

8. ФЕЛЬДГУН Арнольд Ильич—доцент, медицинскэ наукануудай доктор—үхибүүдэй үбшэнүүдэй кафедрые дагша.

9. ЮДОВИЧ Лев Ильич—доцент, арһанай-венерологическэ клиникын кафедрын медицинскэ наукануудай кандидат.

БМАССР-эй Верховно Советэй Президиумэй түрүүлэгшэ Г. ЦЫДЕНОВА.

БМАССР-эй Верховно Советэй Президиумэй секретарийн уялгы дүүргэгшэ В. МОНКЕТОВ. Улан-Удэ город. Советдүүдэй Байшан. 1944 оной декабрийн 21.

Түсэбһөө гадуур 600 кубометр модо

Зайрайн аймагай «18 партсездэ» колхозой модошод Черемновско леспромхоздо хүдэлмэрилдэ зуураа ажалаа үдэр эрэхэ бүрэн улам эршэмтэйгээр үргэлжэ дүүргэжэ ябанад.

Мүнөө үедэ Эхэ орон ба фронтдо модо хэрэгсэл гээшэ хэрээрэгэ муухала болоод байһынь байнаар «Янгоһон» модошод «Манай бригада» барилгада хэрэгтэй модо хэрэгсэл саг бэртөр ооһон болдожэ үгэхэ уялгатай ба үгэхэнь байха» гэжэ нэгэн дуугаар мөдүүлнэ.

Һаяхан бригадынгаа суглаан дээрэ түрүүлэгшэ нүхэр Рубанов гэшын үгэ дуулаад байхалаа, тус колхозой модошод IV кварталынгай түсэб болзорһоонь урид дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 600 кубометр һайн шанартай модо бэлэдхэхэбди гэнэн уяла абабад. А. ПЕРЕВАЛОВ.

Шэдэн ГАЛСАНОВ

СТАЛИН—БААТАР

Ургэн уужам Орондом Ундэр хангил уула бии. Бүргэ шубуун тэрэндэм Дүүлин ниндэн шадааггүй. Огтөргөйе хадхама Орой орьёл шобхоорнь Саһа мундэр адхама Шуургаи һадхин шуухирдаг. Хүбэн үүлэн хүхэмдэнь Хөөржэ ханадаггүй. Хүхэ сэнхир шэхэндэнь Хүржэ бирадаггүй. Мүнхэ саһан малгайнь Мүнхэн мэтэ яларна. Шэмэг хэлзэн толгойнь, Шөжэр алтаар есарна. Ургэн уужам Орондом Ундэр хангил уула бии. Бурят арад энэндэм Мүнхэ Саридаг—нэрэ үгөө. Тэды гэнэн үндэртэй Тэнсүүлжэ жэшшэжгүй. Агуу Баатар алдэртэй Арадай манэй багша бии. Уужам үргэн Орондом Обсөргүй гүнзэги бии. Уһан агюүн тэрэндэм Ороно хүрэхэ заһаһа үгы. Ульгэр таабери обсөрын Унтэй элбэг нь. Нэжүүр догшин

хөбрын Нэжэжэ обсөрые найгуулдаг. Марьян һабань өнсөхөн, Манай арад магтадаг. Ангар мүрэн гансахан, Айлшалжа урдадаг. Сэнхир хүхэ уһаараа Сэнтэй торго һануулдаг Харалган еха хаһаараа Хашарһа мүнгэ ханхинуулдаг. Уужам үргэн Орондом Обсөргүй гүнзэги бии. Баран үминһез энэндэм Байгал далай—нэрэ үгөө. Тэды гэнэн гүнзэгытэй Тэнсүүлжэ ульгэрлэшэжгүй, Тэры манай өрзөгүйтэй Нүхэрлэжэ ябадаг хүн бии! Агуу уужам дэлхэйдэ Алдэрта нэгэн баатар бии. Арад зонийм оройдо Алтан мүнхэ маран бии. Ухасн үндэр бодолынь Уула Саридэгы дабуулдаг Бадараа гүнзэги хүсэлынь Байгал далайе уудалдаг. Улаги өсөнэй галаар Урагшаа холье эсана, Советскэ нотагайм талаар Штнэхэм байдал мандуулба. Аса стлираар хэдхэжэ Арьяатан шөны алаатгал

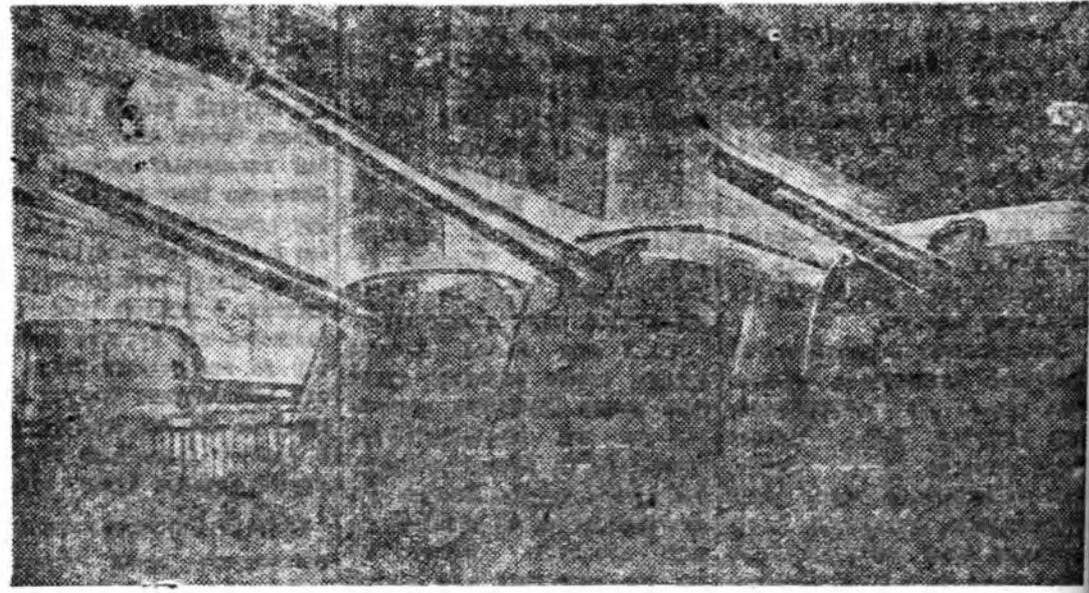
Ухэлэй һомо тодхонө үлэн дайсадые харбадаг. Кремлийн һарууя Ордон соо Хэтын манай маргал бии. Арадай дуунай хурдан соо Агуу нэгэн баатар бии. Саридаг шэнги агуу аад, Ханггүйхэн үндэр, Байгал шэнги тэнюун аад, Жэшэжүйхэн гүнзэги, Наран шэнги туяан аад, Удэр һүнигүй гэрэлтэй, Үбэл зунгүй дулаан аад, Бүмбэрсэг дэлхэй нотагтай Агуу алдар нэрэшни Арад зонее маргалдаг, — Алтан үгэнүүд, тэрэшни Арадай дайсады һалгаадаг! — Энэ Баатарай алдэртэй Адли шэмэг өлсөгүйб. Энэ Баатарай зоригтой Сасуу зориг үзөгүйб. Энэ алдар, тугаараа Илалтада асараа, Энэ Баатар хабаараа Илалтада хүтмөө. Бүгдые туйлан дабагша Баатар хүнэй алдарынь — Арадай вондь, мөргөн багша Агуухэ СТ.ЛИН!

И. В. Сталинай түрэнһөө хойшо 65 жэлэйн ойдо зориулан выставкэнүүд

Арадуудай агуухэ вождэ нүхэр Сталинай түрэнһөө 65 наһа гүйсэһэн ойдо республикайека Центральна библиотека болбол выставкэ нээбэ. Энэ выставкэ дээрэ нүхэр Сталинай ажал-ябуулга тухай олон зүйлэй номууд ба зурагууд табыгдаба. Выставкын материал 4 бүлэгтэй юм гэбэл: нүхэр Сталинай революционнө ажал-ябуулга эхилһэн тушаа, Октябрьскэ социалисти-

ческэ революционнө ба граждаска дайһай, мүн социалистическэ байгуулалтын жэлүүд, Советскэ Союзай Эсэгэ ороноо хамгаалгын агуухэ дайһай үдэрүүдтэ нүхэр Сталинай ажал-ябуулга тушаа болово. Эндэ нүхэр Сталинай партийна ба гүрэнэй хүтэлбарилхы үүргэнүүд эли тодоор харуулагдаһан байна. Тус выставкэ бол бол пропагандистнууд ба агита-

торнуудта туһалха зорилготойгоор байгуулагдаһан байгаа. Мүн тэрэмшэлэн инмэ выставкэнүүд ВКП(б)-гэй горьдскөй комитетэй ба ЦВРЗ-гэй парткомой дэргэдэхи партийна кабинет дүүдэй дэргэдэ эмхидхэгдээ. Тус выставкые горьдөй ажал-шал угал һонирхолтойгоор харьжа байна. Г. БАДМАЕВ.

Н-скэ АРТИЛЛЕРИЙСКЭ ЗАВОД ДЭЭРЭ. Уһан-Сэрэгэй Флэдто зориулан бүтээгдэһэн модо буудаха үхэр буузууд В. Федосеевай фото (ТАСС-эй фотохронико).

Байгаалин үзэгдэлнүүдые эрдэмтэд ямар ёһоор уридшалан тайлбарилжа хэлэнэб

(Түгсэхэл Эжининь «Б. М. Энэй» декабрийн 20-ой номерго)

Огторгойн одо мүшэнүүд болон сад бодосуудай ябасаһаа үндэрдэг бүхы дэлхэйн бүмбэрсэгэй өдөө тагалгын ёһые онсо бэртэ английска эрдэмтэ Исаак Лавуазиер эриншэлэн мэдэһэнэй шар, иймэ гайхамшагаар уридшалан мэдэхэ ябадалыг шэнжэлэн ухаан туйлаба.

Гадна, шэнжэлхы ухаан болбол өсөһө байгаалиа болохо үзэгдэлнүүдые уридшалан мэдэжэ хэлэгээр хизаарлаг бэшэ юм. Эрдэмтэн хадаа тээнэ элитэ бэшэ байһан хөнэйшье ажаглажа мэдэжэ үзэгдэлнүүдые уридшалан тайлбарилжа хэлэдэг байна.

Урдань мэдэгдэжэ байһан шүтүүн гэжэ томо одон 1846 ондо юрэ буса ба гайхалтай элирүүлэгдэһэн юм. Эрдэмтэн болбол тэрэ сагта мэдэгдэжэ байһан томо одонуудай эгээ хоног—Уран гэжэ томо одонэй нэмжэ ябахынь шэнжэлжэ, Навиле тойроходоо тэрэнэй нэгэ багта гажуугаар ябадалыг элирүүлэн байгаа. Ямар нэгэн шалтгаан Уран гэдэг одыг ябадалыг агаар гажуугаар ябадалыг элирүүлэн байгаа.

Урдань мэдэгдэжэ байһан шүтүүн гэжэ томо одон 1846 ондо юрэ буса ба гайхалтай элирүүлэгдэһэн юм. Эрдэмтэн болбол тэрэ сагта мэдэгдэжэ байһан томо одонуудай эгээ хоног—Уран гэжэ томо одонэй нэмжэ ябахынь шэнжэлжэ, Навиле тойроходоо тэрэнэй нэгэ багта гажуугаар ябадалыг элирүүлэн байгаа.

Урдань мэдэгдэжэ байһан шүтүүн гэжэ томо одон 1846 ондо юрэ буса ба гайхалтай элирүүлэгдэһэн юм. Эрдэмтэн болбол тэрэ сагта мэдэгдэжэ байһан томо одонуудай эгээ хоног—Уран гэжэ томо одонэй нэмжэ ябахынь шэнжэлжэ, Навиле тойроходоо тэрэнэй нэгэ багта гажуугаар ябадалыг элирүүлэн байгаа.

Урдань мэдэгдэжэ байһан шүтүүн гэжэ томо одон 1846 ондо юрэ буса ба гайхалтай элирүүлэгдэһэн юм. Эрдэмтэн болбол тэрэ сагта мэдэгдэжэ байһан томо одонуудай эгээ хоног—Уран гэжэ томо одонэй нэмжэ ябахынь шэнжэлжэ, Навиле тойроходоо тэрэнэй нэгэ багта гажуугаар ябадалыг элирүүлэн байгаа.

Урдань мэдэгдэжэ байһан шүтүүн гэжэ томо одон 1846 ондо юрэ буса ба гайхалтай элирүүлэгдэһэн юм. Эрдэмтэн болбол тэрэ сагта мэдэгдэжэ байһан томо одонуудай эгээ хоног—Уран гэжэ томо одонэй нэмжэ ябахынь шэнжэлжэ, Навиле тойроходоо тэрэнэй нэгэ багта гажуугаар ябадалыг элирүүлэн байгаа.

Урдань мэдэгдэжэ байһан шүтүүн гэжэ томо одон 1846 ондо юрэ буса ба гайхалтай элирүүлэгдэһэн юм. Эрдэмтэн болбол тэрэ сагта мэдэгдэжэ байһан томо одонуудай эгээ хоног—Уран гэжэ томо одонэй нэмжэ ябахынь шэнжэлжэ, Навиле тойроходоо тэрэнэй нэгэ багта гажуугаар ябадалыг элирүүлэн байгаа.

Урдань мэдэгдэжэ байһан шүтүүн гэжэ томо одон 1846 ондо юрэ буса ба гайхалтай элирүүлэгдэһэн юм. Эрдэмтэн болбол тэрэ сагта мэдэгдэжэ байһан томо одонуудай эгээ хоног—Уран гэжэ томо одонэй нэмжэ ябахынь шэнжэлжэ, Навиле тойроходоо тэрэнэй нэгэ багта гажуугаар ябадалыг элирүүлэн байгаа.

нүүдһээ эдэнэй элдэб бүрээр найрадаһанһаа үндэһэлэн байгаалидахи олон янзын бүхы бодосууд бүрилдэхэг. Менделеевий урда тээшье элементнүүд ба тэдэнэй найралдан бүрилдэхэг тухай олон юмэ элитэ байгаа, зүгөөр, тэдэ эрдэм ухаанай мэдэһэнүүд хэһэг бүһаг ба юрэнхы ёһо гуримда оруулагдаагүй байһан юм. Дмитрий Иванович болбол элементнүүдэй шанар ба тэдэнэй атомно хэмжээн (атомуудай, тон жэжэхэн хубинин хэмжээн) хоёрой хоорондох харилцаа холбоо тодорхойло гаргаад, бүхы элементнүүдые атомно хэмжээнэй дээшэлжэ хирээрнь тааруулжа табижа зуураа, зэргэлһэн хэдэн элементнүүдэй саада тэохинүүдэй шанарын түрүүшынхитэсэ адли боложо дабтахыг тодоргуулаа. Энэ ушар хадаа шанараараа адлишаг бодосуудай тааралта орохоор бүдэгүүд болгожо элементнүүдые нэгэдхэхэ арга олгоһон байна.

Менделеев болбол элементнүүдэй шанарайнгаа талаар зохилдоп тусхайта хуурида байхаар тааруулһан гайхамшагта таблица зохиогоо һэн. Менделеевий системэ болбол химигүүдэй саашанхи амжалтатай хүдэлмэриний үндэһэ хуури боложо үгөө.

Менделеевий байха сагта тэрэнэй таблицадаһан хэдэ хэдэн эзэлэгдэжэгүй хуури үлэһэн байгаа. Юүндэб гэхэлэ, тэдэ хууриүүдые эзэлжэ ёһотой бодосууд (элементнүүд) тийхлэхэ үшөө элирэгдэжэгүй байһан юм. Гэбэшье, тиймэ элементнүүд бии гэжэ Менделеев эгшгэдэг байба. Тэдэнэй бии байһанһине сөсөн хурсаар ба зорингойгоор уридшалан тайлбарилжа хэлэхлээ гадна, мүн элирүүлэгдэжэгүй байһан тэдэ элементнүүдэй заргмавай шанар тухай тон мэргэнээр тодорхойлоо һэн. Тус бодосууд хадаа кислород ба бусад бодосуудтай яза найралдахаб, уһанһаа хэды дахин үндэ байлаб, тэдэнине ямар зэргын температурала бусалгахаб эхэ мэтээр Менделеев баһа уридшалан тодорхойлоһон байна.

Хэдэн жэл үнгөрһөнэй улаа. Менделеевий гайхамшаг мэргэнээр уридшалан тайлбарилжа хэлэһэнһинь сүм бэслээ. Тэдэ элементнүүдые эрдэмтэн элэжэ, галлий, скандий, германий—гэжэ нэрлүүдые үгөө. Дурлагдаһан бодосуудай шанарын Менделеевий уридшалан хэлэгшэдэл адли байгаа.

Шэнжэлхы ухаанай үшөө нэгэ жэшээлэшгүй илалта тийгэжэ туйлагдаһан юм. Энээн тухай Ф. Энгельс нигэжэ бэшэ һэн: Менделеев болбол «шэнжэлхы ухаанай бодото баатаршалга үүсхэбэ, энээнһинь үшөө мэтэгдэжэгүй байһан томо одон Нештунай ябаха замые тооложо тодорхойлоһон Леверрьегай зохёлтой ямарһыггүй зэргэлүүлэн табижа болохо байна». (К. Маркс ба Ф. Энгельс, Зохёл, XIV т. 530 нүүр).

Элирүүлэгдэһэн химическ элементнүүдэй нэгэн мүн лэ шэнжэлхы ухаанай хүсые баталан харуулба. Эрдэмтэн болбол 1868 ондо наранай хиртэх үеде спектральна анализ¹⁾ хэжэ. Наранай бүрилдэһэн зайнууды

нүүдһээ эдэнэй элдэб бүрээр найрадаһанһаа үндэһэлэн байгаалидахи олон янзын бүхы бодосууд бүрилдэхэг. Менделеевий урда тээшье элементнүүд ба тэдэнэй найралдан бүрилдэхэг тухай олон юмэ элитэ байгаа, зүгөөр, тэдэ эрдэм ухаанай мэдэһэнүүд хэһэг бүһаг ба юрэнхы ёһо гуримда оруулагдаагүй байһан юм. Дмитрий Иванович болбол элементнүүдэй шанар ба тэдэнэй атомно хэмжээн (атомуудай, тон жэжэхэн хубинин хэмжээн) хоёрой хоорондох харилцаа холбоо тодорхойло гаргаад, бүхы элементнүүдые атомно хэмжээнэй дээшэлжэ хирээрнь тааруулжа табижа зуураа, зэргэлһэн хэдэн элементнүүдэй саада тэохинүүдэй шанарын түрүүшынхитэсэ адли боложо дабтахыг тодоргуулаа.

Энэ ушар хадаа шанараараа адлишаг бодосуудай тааралта орохоор бүдэгүүд болгожо элементнүүдые нэгэдхэхэ арга олгоһон байна. Анхан наран дээрэ (газарһаа 150 миллион шахуу километрын хараанда), удаалуулап дэлхэй дээрэ гелий гэдэг шэнэ бодосыг олоһон ушар хадаа шэнжэлхы ухаангаар тайлбарилжа ба уридшалан тодорхойло хэлэгшэ түгэдэр хүсэтэй, бата найдабарилгайе эли тодоор харуулна.

Физикэ, хими болон байгаа лине шэнжэлхэ бусад эрдэм, тэрэшэлэн техникэдэһье шэнжэлхы ухаанай ёһоор уридшалан тодорхойло хэлэхэ гэшэ шухала удхашавартай. Байгаалин уларилда болохо хубилалта тухай уридшалан мэдэжэ хэлэгшэ абаалшыг үзэе. Энэ хадаа хүдөө ажалай хүдэлмэриндэн колхознигтаһье, лайшалхы нийдэлгэдэ бэлдэжэ байһан лётчигтаһье шухала байна. Байгаалин уларилдай хубилалтыг уридшалан мэдэхэ ябадал тэн ороо бэрхэтэй хэрэг. Байгаалин уларилдахи хубилалтанууд олон шалтагануудай ороо найраллалһаа, агаарта боложо байгаа олон түрэлэй үүдэлнүүдһээ дүхлүдэдэг. Байгаалин уларилыг саг үргэлжэ шэнжэлхэг (метеорологическа) станцинууд малай орондо олон юм. Эдэ станцинууд үдэр бүри байгаалин уларилдай центральна бюрото мэдэһэнүүдые үгэдэг. Эрдэмтэн болбол тэдэ мэдэһэнүүдые солсон, оройнигөө зураг (карта) дээрэ хаража, хаана хүйтэрхэ гү, али дулаарха тухай, хура орохо гү, али үгы тухай, халхинай хүсэн ямар байха тухай, бүрхэг гү, али сэлмэг байха тухай элирүүлэг. Эдэ мэдэһэнүүдые үндэһэ болгон, «нийтэжэ болохо», «нийдэжэ болхогүй» үдэрнүүдые тодорхойлоно.

Эбдэрэлгын хэлсээнэй ёһоор, Финлянди болбол өөрынгөө метеорологическа станцинуудай суглуудһан мэдэһэнүүдые манайда үгэжэ байха болонхой. Энэнь агаарта боложо байгаа байтал шэнжэлхэ ябалалыг улам үргэлжэхэ байна. Байгаалин уларилыг шэнжэлхэ хүдэлмэри хадаа тэрэнэй хубилалтануудай ёһо гуримыг тодоргуулна. тийгээд тэрэн дээрэһээ үндэһэлжэ байгаа

¹⁾ Спектральна анализ—гэрэлтэ бодосуудай зайгаар бүрилдэһэн бэснүүдые туяа толоорнь шэнжэлэг.

★ С. БАЛЬДГАРТ

★ ★ ★

байтар шэнжэлхэн байгаа. Наранһаа гаража байһан гэрэлэй элшэнүүдэй зайнуудыг шэнжэлхэдэ, элшэ сасаруулан байгаа хайлаамал халуун бодосууд тухай мэдэжэ болохо гэжэ тидороо. Тийн, дэлхэйдэ химигүүдэй олоогүй ямар нэгэн бодос Паралда бии гэжэ тухайлагдаа һэн. Тэрээнине гелий гэжэ нэрлээд, газар дээрэ бэдэрэ бэлэй. 27 жэл үнгөрһэн хойно, 1896 ондо английска элитэ эрдэмтэ В. Рамзай гэгшэ газартахи нэгэ минерал сооһоо гелий гэдэгыг олоһон юм. Гелий хадаа тон хүнгэн шанартай зай байһаһаа гадна, галда дүрэдэггүй ба бусад бодосуудтай найралдан холсолдодоггүй байна. Тиймэһээ, дирижабль ба аэростатыг тэрэгээр дүүргэхэдэ тон зохистой.

Анхан наран дээрэ (газарһаа 150 миллион шахуу километрын хараанда), удаалуулап дэлхэй дээрэ гелий гэдэг шэнэ бодосыг олоһон ушар хадаа шэнжэлхы ухаангаар тайлбарилжа ба уридшалан тодорхойло хэлэгшэ түгэдэр хүсэтэй, бата найдабарилгайе эли тодоор харуулна.

Физикэ, хими болон байгаа лине шэнжэлхэ бусад эрдэм, тэрэшэлэн техникэдэһье шэнжэлхы ухаанай ёһоор уридшалан тодорхойло хэлэхэ гэшэ шухала удхашавартай. Байгаалин уларилда болохо хубилалта тухай уридшалан мэдэжэ хэлэгшэ абаалшыг үзэе. Энэ хадаа хүдөө ажалай хүдэлмэриндэн колхознигтаһье, лайшалхы нийдэлгэдэ бэлдэжэ байһан лётчигтаһье шухала байна. Байгаалин уларилдай хубилалтыг уридшалан мэдэхэ ябадал тэн ороо бэрхэтэй хэрэг. Байгаалин уларилдахи хубилалтанууд олон шалтагануудай ороо найраллалһаа, агаарта боложо байгаа олон түрэлэй үүдэлнүүдһээ дүхлүдэдэг. Байгаалин уларилыг саг үргэлжэ шэнжэлхэг (метеорологическа) станцинууд малай орондо олон юм. Эдэ станцинууд үдэр бүри байгаалин уларилдай центральна бюрото мэдэһэнүүдые үгэдэг. Эрдэмтэн болбол тэдэ мэдэһэнүүдые солсон, оройнигөө зураг (карта) дээрэ хаража, хаана хүйтэрхэ гү, али дулаарха тухай, хура орохо гү, али үгы тухай, халхинай хүсэн ямар байха тухай, бүрхэг гү, али сэлмэг байха тухай элирүүлэг. Эдэ мэдэһэнүүдые үндэһэ болгон, «нийтэжэ болохо», «нийдэжэ болхогүй» үдэрнүүдые тодорхойлоно.

Эбдэрэлгын хэлсээнэй ёһоор, Финлянди болбол өөрынгөө метеорологическа станцинуудай суглуудһан мэдэһэнүүдые манайда үгэжэ байха болонхой. Энэнь агаарта боложо байгаа байтал шэнжэлхэ ябалалыг улам үргэлжэхэ байна. Байгаалин уларилыг шэнжэлхэ хүдэлмэри хадаа тэрэнэй хубилалтануудай ёһо гуримыг тодоргуулна. тийгээд тэрэн дээрэһээ үндэһэлжэ байгаа

лиин уларилыг уридшалан мэдэхэ ябуулга хэгдэнэ. Байгаалин уларилыг уридшалан тодорхойлолго хадаа немецко-фашистска дээрэмлэгтэй дайлагдажа байгаа манай алдарт лётчигуудай баа тарилга ябуулгануудтань түрбэлгүй эхэ туһа үзүүлдэг байна.

Бидэ үдэр бүри радио соносожо байдаг байнамди. Радиогоор дамжуулга хадаа тусхай электрическэ эвбсэгүүдээр (радионриемилгуудаар) бүрилдүүлэгдэхэдэ ба хүнэй нүдэндэ харагдахагүй тусхай электросуранзата долгиной хүсөөр соносхогдодог байна. Эдэ радиодолгинууд гэрэлэй долгинуудтай олон талаараа адли юм. Английска элитэ физик Максвелл болбол гэрэлыг шэнжэлжэ байха зуураа, электросуранзата долгинууд манай нүдэндэ харагдадаг гэрэлэй долгинуудһаа бүри үлүү эхээр байгаалида таранхай байха зэргэтэй гэдэн бодохдо хүрөө һэн. Гэхэтэй хамта, дэрэ эрдэмтэ хадаа харагдаагүй долгинуудай хэдэ хэдэн шанарнуудыг (жэшэнь, агаарта тэрэнэй хэды шэнээн түргөлөөр таралхыг) уридшалан тодорхойло хэлээ бэлэй.

Максвелл өөрынгөө шэнжэлхы ухаанай уридшалан тодорхойлоһон мэдэлыг дүршэл дээрэ зүб болгон баталжа шалаагүй. Зүгөөр, тэрэнэй, наһа бараһанайнь хойто тээ 24 жэл үнгөрөөд байхада Максвеллын тэдэ харагдахагүй долгиныг хаража шадаха эвбсэгүүдыг эрдэмтэн бүтөөгөө һэн. Тийн Максвеллын шэнжэлэн хэлэһэн бодото дээрэ бүри тодоргуулагдаа.

Энээнине үндэһэ болгожо орондой эхэ эрдэмтэ ба урлап зохиогшо Александр Степанович Попов утаһагүй телеграф зохиоһон байна. Одоо үсын техникын амжалтануудай нэгэн болохо радио гэшэ манай орондо зохиогдоһон юм. Энэ Максвеллын уридшалан хэлэгшын зүб бодото дээрэн баталаа.

Шэнжэлхы ухаанай элирүүлэһэн баримтануудыг хүтэлбэри болгожо түрүү эрдэмтэн ба зохиолошод болбол авиациин, уһан доогуур ябалаг энгосонуудай, тэрэшэлэн техникын бусад олон туйлалтануудай бүтэһыг олон жэл урид мэдэжэ хэлэһэн байла юм.

Д. И. Менделеев газар дорохи шугуун нүүрһэнэй баялгыг эрдэмтэй сагта шэнэ ёһоор ашгалжа тухай хэлэһэн байгаа Шугуун нүүрһыг дүрээ зай болгожо газар дорон хубилгаад, хэрэглэгдэхэ газартаһы

лиин уларилыг уридшалан мэдэхэ ябуулга хэгдэнэ. Байгаалин уларилыг уридшалан тодорхойлолго хадаа немецко-фашистска дээрэмлэгтэй дайлагдажа байгаа манай алдарт лётчигуудай баа тарилга ябуулгануудтань түрбэлгүй эхэ туһа үзүүлдэг байна.

Бидэ үдэр бүри радио соносожо байдаг байнамди. Радиогоор дамжуулга хадаа тусхай электрическэ эвбсэгүүдээр (радионриемилгуудаар) бүрилдүүлэгдэхэдэ ба хүнэй нүдэндэ харагдахагүй тусхай электросуранзата долгиной хүсөөр соносхогдодог байна. Эдэ радиодолгинууд гэрэлэй долгиныг хаража шадаха эвбсэгүүдыг эрдэмтэн бүтөөгөө һэн. Тийн Максвеллын шэнжэлэн хэлэһэн бодото дээрэ бүри тодоргуулагдаа.

Энээнине үндэһэ болгожо орондой эхэ эрдэмтэ ба урлап зохиогшо Александр Степанович Попов утаһагүй телеграф зохиоһон байна. Одоо үсын техникын амжалтануудай нэгэн болохо радио гэшэ манай орондо зохиогдоһон юм. Энэ Максвеллын уридшалан хэлэгшын зүб бодото дээрэн баталаа.

Шэнжэлхы ухаанай элирүүлэһэн баримтануудыг хүтэлбэри болгожо түрүү эрдэмтэн ба зохиолошод болбол авиациин, уһан доогуур ябалаг энгосонуудай, тэрэшэлэн техникын бусад олон туйлалтануудай бүтэһыг олон жэл урид мэдэжэ хэлэһэн байла юм.

Д. И. Менделеев газар дорохи шугуун нүүрһэнэй баялгыг эрдэмтэй сагта шэнэ ёһоор ашгалжа тухай хэлэһэн байгаа Шугуун нүүрһыг дүрээ зай болгожо газар дорон хубилгаад, хэрэглэгдэхэ газартаһы

хүртэр хоолой соогуур абаашаһада ашагтай гэжэ элрхэйлһэн байна. Тэрэшэлэн английска эрдэмтэ В. Рамзай баһа тийгэ тобшолол гаргаха зуураа, үргэлжээр хэбтэжэ байһан шугуун нүүрһыг зай болгохо арга дурдахаа һэн. В. И. Ленин 1913 ондо энээн туһай дууламжаараа, шугуун нүүрһэндэхи хүсые ашагтаһа нимэ арга хүн амитанда эхэ туһа хүргэхэ байһыг хараадаһа абаа бэлэй. Энэ зай эрдэмтэй үргэнөөр хэрэглэгдэхынь мүн Ленин сөсөн мэргэнээр уридшалан мэдэжэ хэлэһэн байла юм. Энэ арга манай орондо советскэ засагай үедэ хэрэг дээрэ бөөлүүлэгдэе, нүүрһыг газар дороһыг зай болгохо эхэ хүдэлмэри дайһанай урда тээ ябуулагдажа байһан байгаа. Немцкэ булжмтарашадай мүү мэхэ гаргажа дайлан ороходонь энэ хэрэг саг зуура таһалдаа. Ленинчагада (Донбасста) тус хүдэлмэри дахин нэргээн ябуулагдажа эхилбэ гэжэ газетнүүдтэ хаяшаг бэшэһэн байна.

Эрдэм ухаанай ба техникын эрдэмтэй бөөлжэ туйлаалануудыг нигэжэ уридшалан мэдэхэ ябадал болбол тэрэнэй хүгжэхэ ба баатархада туһална. Газар дорохи халуун элшэ, далайн долгиной ба наранай элшын хэдэнүүд, тэрэшэлэн атом доторхи эршэ хүсэнүүдэй барагдашагүй нөөсэ байгаалидахи эршэ хүсэнүүдэй шэнэ баялгыг эрдэмтэй техникын ашаглажа байһыг эрдэмтэн ба инженерүүд уридшалан мэдэжэ гэдэнэб.

Шэнжэлхы ухаанай ёһоор эрдэмтэнэй уридшалан мэдэлыг болбол бодото байдалтай ямарһыг хэлбөөгүй гэдэб тэмдэг шэнжэлүүдээр эрдэмтэй абаралладаг ябадалда орохдоо тон эхэ нягатай гэжэ дээрэ дурсагдаһан жэшээнүүд харуулна.

Шэнжэлхы ухаангаар уридшалан мэдэлыг болбол байгаалин үзэгдэлнүүдые гүнзэгтгөөр, али бүхы талаһаашы шэнжэлһэн, тэдэнэй бодото холбоонууд ба хүтэлжэлтын гуримыг мэдэһэн дээрэһээ үндэһэлнэ. Байгаалин юрэнхы гурим ёһонуудыг мэдэхэ гэшэ үшөө мэдэгдэжэгүй үзэгдэлнүүдые эрдэмтэй сагта мэдэхэ, эрдэм ухаанай ба хүн амитанай оюув бэлигэй түгэлдэр хүсыг хурса ба этигэмээр баталһан эрдэм ухаанай уридшалан мэдэлыг тэдэ баатаршалга хэжэ аргаһыг эрдэмтэндэ олгожо үгөөнэ.

Шэнжэлхы ухаанай үшөө нэгэ жэшээлэшгүй илалта тийгэжэ туйлагдаһан юм. Энээн тухай Ф. Энгельс нигэжэ бэшэ һэн: Менделеев болбол «шэнжэлхы ухаанай бодото баатаршалга үүсхэбэ, энээнһинь үшөө мэтэгдэжэгүй байһан томо одон Нештунай ябаха замые тооложо тодорхойлоһон Леверрьегай зохёлтой ямарһыггүй зэргэлүүлэн табижа болохо байна». (К. Маркс ба Ф. Энгельс, Зохёл, XIV т. 530 нүүр).

Элирүүлэгдэһэн химическ элементнүүдэй нэгэн мүн лэ шэнжэлхы ухаанай хүсые баталан харуулба. Эрдэмтэн болбол 1868 ондо наранай хиртэх үеде спектральна анализ¹⁾ хэжэ. Наранай бүрилдэһэн зайнууды

лиин уларилыг уридшалан мэдэхэ ябуулга хэгдэнэ. Байгаалин уларилыг уридшалан тодорхойлолго хадаа немецко-фашистска дээрэмлэгтэй дайлагдажа байгаа манай алдарт лётчигуудай баа тарилга ябуулгануудтань түрбэлгүй эхэ туһа үзүүлдэг байна.

Бидэ үдэр бүри радио соносожо байдаг байнамди. Радиогоор дамжуулга хадаа тусхай электрическэ эвбсэгүүдээр (радионриемилгуудаар) бүрилдүүлэгдэхэдэ ба хүнэй нүдэндэ харагдахагүй тусхай электросуранзата долгиной хүсөөр соносхогдодог байна. Эдэ радиодолгинууд гэрэлэй долгиныг хаража шадаха эвбсэгүүдыг эрдэмтэн бүтөөгөө һэн. Тийн Максвеллын шэнжэлэн хэлэһэн бодото дээрэ бүри тодоргуулагдаа.

Энээнине үндэһэ болгожо орондой эхэ эрдэмтэ ба урлап зохиогшо Александр Степанович Попов утаһагүй телеграф зохиоһон байна. Одоо үсын техникын амжалтануудай нэгэн болохо радио гэшэ манай орондо зохиогдоһон юм. Энэ Максвеллын уридшалан хэлэгшын зүб бодото дээрэн баталаа.

Шэнжэлхы ухаанай элирүүлэһэн баримтануудыг хүтэлбэри болгожо түрүү эрдэмтэн ба зохиолошод болбол авиациин, уһан доогуур ябалаг энгосонуудай, тэрэшэлэн техникын бусад олон туйлалтануудай бүтэһыг олон жэл урид мэдэжэ хэлэһэн байла юм.

Д. И. Менделеев газар дорохи шугуун нүүрһэнэй баялгыг эрдэмтэй сагта шэнэ ёһоор ашгалжа тухай хэлэһэн байгаа Шугуун нүүрһыг дүрээ зай болгожо газар дорон хубилгаад, хэрэглэгдэхэ газартаһы

хүртэр хоолой соогуур абаашаһада ашагтай гэжэ элрхэйлһэн байна. Тэрэшэлэн английска эрдэмтэ В. Рамзай баһа тийгэ тобшолол гаргаха зуураа, үргэлжээр хэбтэжэ байһан шугуун нүүрһыг зай болгохо арга дурдахаа һэн. В. И. Ленин 1913 ондо энээн туһай дууламжаараа, шугуун нүүрһэндэхи хүсые ашагтаһа нимэ арга хүн амитанда эхэ туһа хүргэхэ байһыг хараадаһа абаа бэлэй. Энэ зай эрдэмтэй үргэнөөр хэрэглэгдэхынь мүн Ленин сөсөн мэргэнээр уридшалан мэдэжэ хэлэһэн байла юм. Энэ арга манай орондо советскэ засагай үедэ хэрэг дээрэ бөөлүүлэгдэе, нүүрһыг газар дороһыг зай болгохо эхэ хүдэлмэри дайһанай урда тээ ябуулагдажа байһан байгаа. Немцкэ булжмтарашадай мүү мэхэ гаргажа дайлан ороходонь энэ хэрэг саг зуура таһалдаа. Ленинчагада (Донбасста) тус хүдэлмэри дахин нэргээн ябуулагдажа эхилбэ гэжэ газетнүүдтэ хаяшаг бэшэһэн байна.

Эрдэм ухаанай ба техникын эрдэмтэй бөөлжэ туйлаалануудыг нигэжэ уридшалан мэдэхэ ябадал болбол тэрэнэй хүгжэхэ ба баатархада туһална. Газар дорохи халуун элшэ, далайн долгиной ба наранай элшын хэдэнүүд, тэрэшэлэн атом доторхи эршэ хүсэнүүдэй барагдашагүй нөөсэ байгаалидахи эршэ хүсэнүүдэй шэнэ баялгыг эрдэмтэй техникын ашаглажа байһыг эрдэмтэн ба инженерүүд уридшалан мэдэжэ гэдэнэб.

Шэнжэлхы ухаангаар уридшалан мэдэлыг болбол байгаалин үзэгдэлнүүдые гүнзэгтгөөр, али бүхы талаһаашы шэнжэлһэн, тэдэнэй бодото холбоонууд ба хүтэлжэлтын гуримыг мэдэһэн дээрэһээ үндэһэлнэ. Байгаалин юрэнхы гурим ёһонуудыг мэдэхэ гэшэ үшөө мэдэгдэжэгүй үзэгдэлнүүдые эрдэмтэй сагта мэдэхэ, эрдэм ухаанай ба хүн амитанай оюув бэлигэй түгэлдэр хүсыг хурса ба этигэмээр баталһан эрдэм ухаанай уридшалан мэдэлыг тэдэ баатаршалга хэжэ аргаһыг эрдэмтэндэ олгожо үгөөнэ.

Шэнжэлхы ухаанай үшөө нэгэ жэшээлэшгүй илалта тийгэжэ туйлагдаһан юм. Энээн тухай Ф. Энгельс нигэжэ бэшэ һэн: Менделеев болбол «шэнжэлхы ухаанай бодото баатаршалга үүсхэбэ, энээнһинь үшөө мэтэгдэжэгүй байһан томо одон Нештунай ябаха замые тооложо тодорхойлоһон Леверрьегай зохёлтой ямарһыггүй зэргэлүүлэн табижа болохо байна». (К. Маркс ба Ф. Энгельс, Зохёл, XIV т. 530 нүүр).

Элирүүлэгдэһэн химическ элементнүүдэй нэгэн мүн лэ шэнжэлхы ухаанай хүсые баталан харуулба. Эрдэмтэн болбол 1868 ондо наранай хиртэх үеде спектральна анализ¹⁾ хэжэ. Наранай бүрилдэһэн зайнууды

¹⁾ Спектральна анализ—гэрэлтэ бодосуудай зайгаар бүрилдэһэн бэснүүдые туяа толоорнь шэнжэлэг.

Сэрэгэй албахаагшадай бүлэнэртэ туһалба

Зэдын аймагай «Улаан үшөөтэй» колхоздэ сэрэгэй албахаагшадай бүлэнэртэ ба Эсэгэ орооо хамгаалгын дайнай инвалидуудта туһалха гэдэн хоёр неделиг соносхогдоод, түрүүшын үдэрһөө эхилжэ колхознигууд энэ үүсхэлыг хаалуунаар угтажа эдөө хоол, хубсаһа хунар элбэг дэлбэгээр оруулна.

Хэдхэн үдэрэй түршадэ 320 литр һү, 126 килограмм мяхан, 200 килограмм хартааба, 10

хонинной арһан ба 320 түхэрэй онуулагдаба. Колхозой правленийни тогтоолой ёһоор 15 центнер гаргагаар тусхай фонд байгуулагдаа.

Мүн тэрэшэлэн сэрэгэй албахаагшадай бүлэнэрэй 7 гэр байр заһабарилалдан, 53 кубометр түлшэ буулгалдан ба 86 центнер үбһэ холосомон асаргадан байха юм.

А. ИТЫГИЛЭВ.

Специалистын зүбшэл

Малай тэжээл зүбөөр, гамтайгаар гаргашалха

ССР Союзай Арадай Комиссар-нарай Совет «Бурят-Монгол АССР-эй хүдөө-ажалыг улам саашань хүгжөөхө хэмжээнүүд тухай» тогтоол соогоо манай рес-публикын адуу мал олошорууд-ха болон тэрэнэй ашаг олзыо дээшлүүлхэ тушаа шухала зорилго табиһан байна.

Энэниие бэлүүлхын тулада республикын колхоз болон совхозууд бүхы адуу малаа садхалап болон дулаан үбэлжэлгөөр хан-гаха, тэжээлээ зүбөөр хэрэглэжэ гаргашалха үйлгатай.

1943—44 онуудай үбэлжэл-гэдэ республикын олохон колхозууд садхалап тэжээл болон ду-лаан байрануудыо хүсэд бэлэдхэ-жэ бираагүй дээрэнэ адуу мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб дүүр-гэжэ шалаагүй, үсөөн бөшө мал хорооһон байха юм. Тэрэшэлэн олонхи колхозууд бэлэдхэһэн тэжээлээ зүбөөр ба гамтайгаар гаргашалха шадаггүй үбнэ, хо-лоомор дутажа саһанай хайла-жа, хагданай бултайгар бэрхэ-тэйхэн аюудда тохёолдоһон бай-гаа. Нёдондо тохёолдоһон энэ ал-дуунуудыо мүнөө үбэлжэлгэдэ дахиад дабтахагүйн тулада рес-публикын колхоз болон совхозууд эртэнһээ хойшо адуу малай тэ-жээл зүбөөр гаргашалха ээргэ-тэй.

Үбэлжэлгы зүбөөр үнгэргэжэ адуу малаа атар тарганаар ондо оруулхын түлөө элдэб янзын эрдэ хоол элбэгээр бэлэдхээд, тэрэнэ гамтайгаар зүбөөр гаргашалха хэрэгтэй. Колхоз болон совхозууд үбнэнһөө гадуур ме-хинцэ, холоомо бэлөөд малай эинжэ шалаха бүхы хоол бэлэд-хэхэ үйлгатай. Тэжээлээр дута-маг колхозууд нэмэлтэ тэжээл бэлэдхэхэ ябадалда түсгаар ан-харха зэргэтэй. Республикын колхозууд наһа, шүшэнһэнэй шэлбүүбэ, наһана, ежорһо бо-лон элдэб тэжээл бэлэдхэхэ бү-хы аргатай. Нэмэлтэ тэжээлнүү-дыо зүбөөр бэлэдхээд байбал эбэртэ томо болон хони ямаадай бүдүүн тэжээл 35—40 процент хүртэр, моридой—20—25 про-цент арбилха байна.

Иймэ тэжээлнүүдыо ехээр бэлэдхэбэшэ тэрэниие гамтайгаар гаргашалха, малда зүбөөр эдүүл-хэ ябадал мартажа огто болохо-гүй. Тэжээл гаргашалхадаа зо-хёолгоод байһан түсэб хаягай руулжа огто болохогүй. Болхо-зуудай табиһан түсэб соо ямар малда, ямар тэжээл эдүүлхэ ту-хай тошоор заагдаһан байха зэр-гэтэй. Тэжээл гаргашалха талаар тэжээлэй баланс зохиоходоо мал

эдээлүүлхэ шухала үе, наан-гала түрэлгэ, һу орохо сагын нара нараар харалсаха шухала. Мүн тэжээл гаргашалха түсэб зохиоходоо элдэб эдөөнүүдыо зү-бөөр һубарюулжа эдүүлхэ тухай анхараха хэрэгтэй. Эгээл шэмээр бага тэжээлнүүдээр хүдэлмэрн хэдэггүй сар, һубай үхэрнүүдыг эдээлүүлхэ хэрэгтэй. Тинхэдэ шэмэ ехэтэй тэжээл малай түр-хэ, һүтэй болохо үедэ, унамхай морн, сарай хүндэ хүдэлмэри хэ-жэ байхалда эдүүлхэ ёһотой. Мүн тэжээл зүбөөр ээлжэлүүлжэ эдөө-лүүлхэ угаа ехэ удхашанартай. Жэшээлхэдэ хэрбээ түрпөсө ол-лос хоёрһо малда эдүүлхэ бай-гаа наа түрпөсөһөн түрүүн гаргашалха хэрэгтэй. Энэ мэтээр бүсэд тэжээлээ малда һубарюул-жа эдүүлхэ шухала.

Нолоомо жэжэхэнээр хэршэжэ зуураад малда эдүүлхэдэ амта һайтай шэмэтэй байдаг. Тэрэш-лэн ондооһыо хатуу тэжээл хэр-шэжэ зуураад эдүүлхэ хэрэгтэй Мүн шэлбүүбэ заатагүй шанажа, зууража эдүүлхэ шухала. Шэл-бүүбэ 3—4 час соо бусалгахалд хэрэггүй шэмөн уурал боложе лэгдэдэг юм. Удаань түсгаар бочко соо хэжэ 3—4 час соо ха-луун уһаар дэбтэхэ шухала Энэһэнэй һүүлээр шэлбүүбнэй бүхы хорһи гарадаг байна. Үбөлэр шэлбүүбнэн хоро шараар баг-байдаг. Тинмэ тулада халуун уһанда нэгэн хоёр удаа шинжа-жа 6—10 час соо байлгахалда болно. Наһа, шүшэнһэнэй шэл-бүүбэ зүбөөр хэрэглэжэ эдүүлхэ-дэ мал үбшэлдэггүй байһаниинь дүй дүршэл дээрһээ элээр ха-рагдаша.

Тэрэшэлэн үбэлэй үетэ бэлэд-хэһэн хулаһа жэжэхэн болгожо халуун уһанда шинжаад эдүүл-хэдэ мал дуратай байдаг. Адуу малнуудыо заатагүй хо-бо кормушканыуд сооһоо эдөө-лүүлхэ хэрэгтэй. Тинхэдэ тэжээл биһиниханшыо хоролтодо орохогүй байна.

Элдэб янзын шэмэтэ тэжээл элбэгээр хэрэглэн болбосоруулжа, адуу малда эдүүлхэдэ шэмэтэй, арбын байдаг. Тинмэ тулада кол-хоз, совхоз, ферма, гүүртнүүдэй бүхы малшад тэжээлээ зүбөөр буйлуулжа, гамтайгаар гар-гашалан адуу малаа тобир тар-ганаар ондо оруулжа, гүрэнэй түсэб үлүүлэн дүүргэхэ, ашаг олзынь арбилхаха хэрэгтэ эр-шэмтэйгээр өрөлсөхо ёһотой.

Т. ОМЕЛЬЧЕНКО,
Бурят-Монголой Засветкис-тудай директор, хүдөө-ажалай наумануудай мандидат.

Булганзй арһа Улаан Армлин фрондда оруулба

Баунта агнуурини үсын бо-лохотой адли нүхэр Н. Тулбуко-нов агнуурнда гараһан байгаа. Теэд, энэ нүхэр агнуурингаа ажал фронтовой ёһоор ябуулжа, Эхэ орон ба фронтдоо шухала хэрэгтэй «сөөлөн алта» үтэрэрэ-хэ бүри элбэг дэлбэгээр оруул-на.

Тингэжэ Баяхан 5 үтэрэй туршада бариван булганһаа нэ-гынь Улаан Армлин фрондда оруулба.

Нигэжэ нүхэр Н. Тулбуконов саргатека ангуушалай уралаар абаһан уялгала дүүргэжэ, шаг-налда табигдаһан байга.

М. ЧЕРНЫХ.

Дайнай ябуулгануудыо хэжэ, советскэ территорияе эзэмдэхэдэ Советскэ Союзда хэһэн гарзануудаа түлэжэ, Финляндийн эд бараа үгэхэ тушаа ССР Союз (а Финляндийн Правительствоонуудай хоорондохы Хэлсээндэ га) табигдаба

Эбтээ орохо тухай 1944 оной сентябрийн 19-эй Хэлсэһэнэй 11-дэхи статья бэлүүлхэ ту-шаа Советскэ Союз ба Финляндийн правительствонуудай хоорондо болоһон хэлсэһэнүүдэй эсэ-тэ, 1944 оной декабрийн 17-дэ Хельсинки городто дайнай ябуул-гануудыо хэжэ, советскэ терри-ториюе эзэмдэхэдэ Советскэ Союзда хэһэн гарзануудаа түлэ-жэ Финляндийн эд бараа үгэхэ тушаа ССР Союз ба Финляндийн Правительствоонуудай хоорондохы хэлсэһэндэ гар табигдаба.

Эбтээ орохо тухай Хэлсэһэнэй 11-дэхи статьягаар хараалагда-һан 300 миллион американскэ доллар сөнтэй үгтэхэ юмэнүүд хадаа 175 миллион доллар хэм

жээтэй элдэб машинын түхээрэл-гэнүүд, далайн ба гол мүрэлэй судануудаар ба 125 миллион доллар хэмжээтэй модон матери-ал, саарһан цөлмүлөзө ба ка-бельна продукцияр түлэгдэхэ бай-на. 1944 оной сентябрийн 19-һөө 1950 оной сентябрийн 19 хүртэрхи үе соо тэдэ юмэнүүд үгтэхэ гэхэ гү, али 6 жэлэй туршада жэл бүри 50 миллион доллар сумматой адли хубинууд-аар үгтэхэ байна.

Үгтэхэ юмэнүүдэй үнэ сэгтгө 1938 ондо байһан дэлхэйн сөн-гээр американскэ доллараар гар-гажа, тэдэ сэнгүүдтэ машинын түхээрэлгэ ба судануудаар 15 процент, бэлэн продукцияр—10 процент нэмэхэ болонг. Үгтэхэ

ёһотой эд бараануудай тодор-нэрэнүүд ба зүйлнүүд, мүн тэ-шэлэн үгтэхэ юмэнүүдэй зорнуудынь Хэлсээгээр тодор-лон гаргагдаба.

Хэлсээ баталха тухай хөө-дөөнүүд бөө бөө хүсэд ойлго-хо байдалда үнгэрөө.

Хэлсээндэ Советскэ Правит-елтын түлөөлэлгөөр генерал-ковник А. А. Жданов ба Финляндийн Правительствоын түлөө-лгөөр премьер-министр госпол Пааскиви, гадаада хэрэгүү министр госпол Эпкель ба худалдаа-наймаанай ба аж-лэдэрийн министр госпол Гартц гэгшэд гараа табиһан на.

Баруун Европодохи дайнай ябуулганууд

ЛОНДОН, декабрийн 19. (ТАСС). Союзнигуудай экспедиционно хү-сэнигүүдэй верховно командованин штабай мэдээсэл соо нигэжэ хэ-лэгдэнэ:

Дайсанай атака хэһэн сектор-нуудтэ, тухайлап хэлэбэл Мон-шау ба Уиншпаугай оршондо, мүн тэрэнһэн Германи Люксембург хоёрой хилин урда үзүүртэ ха-туу шанга байлдаанууд үргэл-жэлһөөр.

Союзнигуудай сэрэгүүд Ливни-хын оршондо Вурма болон Мюл-лендорфые дайсанай сэрэгүүдһээ сэбэрлэхэ тушаа операцинуудыо хэжэ байна. Диллинген ба Саар-лаутерин хажууда хүүргэ ша-ларай бүхэжүүлгэнүүдэй оршондо союзнигуудай сэрэгүүд дайсанай бүхэжүүлгэнүүдыо усалхажа, аажамаар урагшаа дабшаһаар Сааргемиондһээ зүүн-хойгуурхи

оршондо союзнигууд ой модотой газарта дүтэлэн ошоод, Хабкир-хенһээ хойшо нэгэ миллин га-зарта байна. Вальсхейм ба Ме-дельсхеймэй оршондо нэгэ хэды амжалтанууд туйлагдаа. Битшһээ холо бөшө союзнигуудай сэрэгүүд Мажингогой линийн немецүүдэй үсэд шангаар хамгаалжа байһан хоёр бүхэжүүлгэнүүдыо эзэлээ. Виесенбургһаа баруун-хойшоо со-юзнигууд хоёр мили дабшажа, Бунденталь ба Пидершлеттенбах гэдэг германскэ деревнигүүдтэ оробо. Кольмарһаа баруун-хойшоо хатуу шанга байлдаанууд үргэл-жэлһөөр. Дээдэ Вогездэ бага зэр-гил амжалтанууд туйлагдаа.

Үнгэрэгшэ һүни хүндэ бомбар-дировщигуудай хүсэтэ соедине-нигүүд Балтийн далай дээрэхи Глыня гэдэг портдо дайсанай суд-лануудта атака хэһэн байна.

ЛОНДОН, декабрийн 19. (ТАСС). Дундада далай дээрэ дайлап байгаа союзнигуудай эбсэгтэ сэнгүүдэй штабай мэдээсэл хэлэгдэхэнь хадаа Италида дахи армийн фронт дээрэ Ба-кавалле гэдэг горд шалар Фаэнцийһээ баруун-хойгуур х-шанга байлдаанууд үргэл-жэлһөөр. 5-дахи армийн фронт дайнай операцинууд патруль-дай ябуулгануудаар хизаарил-һан байна.

Үсгэлдэр американскэ х-бомбардировщигуудай томо сө-ненинүүд истребительнүүдээр ү-шэгдэн ябажа Германи, Ав-стрия ба Венгрийдэ дайсанай сэр-эг байра барилгануудта довто-рлоно Английска хүндэ ба дунда бардировщигууд Югославида мэр замууд ба шоссейнэ х-ли-нуудыо бомбодоһон байна.

ГРЕЦИДЭХИ БАЙДАЛ

ЛОНДОН, декабрийн 20. (ТАСС). Лондонскэ радиогэй дамжуулханы хадаа Афиһаһаа абтаһан мэдээ-сэлэй ёһоор, мүнөөдөр английска самолёдууд листовконуудыо хала, тэдэни соо генерал Скоби болбол хэрбээ ЭЛАС-эй сэрэгүүд үглөө-дэр үглөөнэй 9 час болтор буу-далгала зоогоогоогүй наань оорынгөө мэлэлэ байһан бүхы эбсэг хэрэгсэлгүүдээр довтолго-до эрожо эхилхэб гэжэ Афиһын

ба дүтэ шадарайнь гражданскэ арад зондо уридшалан һануулһал байна.

Английска сэрэгүүд шэнээр ээлһэн газарнуутгаа бүхэжэнэ. Афиһадахи английска агаарай хүсэнигүүдэй штаб болбол үшөө английска нэмэлтэ хүсэнигүүдэй хүрэжэ ерэхэһээ урда тээ ЭЛАС-эй частьнуудаар эзэлэгдэһэн бай-гаа. Штаб доторынь 350 шахуу хүн байгаа, гэбэшлэ тэдэнэрэй

олонхиһөн, тэрэ тоодо ша-даргадые тэндэ ерэхэн сэр-эг абаһаһан байха юм.

ЛОНДОН, декабрийн 20. (ТАСС). Рейтер агентствын мэдээсэл хадаа греческэ премьер-министр Папандреу гэгшэ архиепископ Ламаскинос гэгшын Грецины министр болгон томилхыо һайс дурадхажа, греческэ корольнууд нөөдэр телеграмма эльгэ-вэ байна.

Немецүүд Бельгидэхи плендэ абтаһан америанскэ сэрэгэй хүнүүдые буудан а аба

НЬЮ-ЙОРК, декабрийн 19. (ТАСС). Бельгидэхи американскэ армийн фронтын участок дээрэ байһан Ассошиэйтед Пресс агент-ствын корреспондентын мэдээсэл-эй ёһоор, германскэ танкист-нууд плендэ абтаһан американскэ сэрэгэй 150 хүшүүдые пулемё-ддор буудла гэжэ Бельгидэхи германскэ бронетанкова колон-нын урагшаа дабшахала хүр-лэгдэһэн американскэ батальёной амиды үлэһэн солдатууд мэд-үүлбэ.

Харюусалгата редакторай орлогшо Д. ЛУБСАНОВ.

БМАССР-эй НАРКОМПРОСОЙ дэргэдэхи лекционно бюро
Пединститудай лектори соо 1944 оной декабрийн 22-то
„Зоригой хүсэн“ гэжэ лекцине доцент И. А. Манжигеев ба
Улаан Армийн байһан соо
1944 оной декабрийн 22-то
„Нойр ба зүүдэн“ гэһэн тематэй лекцине доцент В. Я. Суетин уншахань.

Мүнөөдөр театр ба кино
Эдигшүүлэй театрта (ТЮЗ)
„ОНСО ХУУЛИ“
„ПРОГРЕСС“ кино-театр
„Росси тухай дуун“
„ЭРДЭМ“ кино-театр
„ПИТЕРБУРГЫН ҺУНИ“